

1. פורום קהלת

על ידי ב"כ ד"ר אביעד בקשי או עו"ד אריאל ארליך או
עו"ד אהרן גרבר או עו"ד שמעון נטף או עו"ד שי ניצן
כהן

כולם מפורום קהלת (ע"ר)

מרחוב עם ועולמו 8 בירושלים

טלפון: 02-6312720 ;

פקס: 077-3182028

המבקש להצטרף

נייד: 054-4738131 ; דוא"ל: abakshi@kohelet.org.il

בעניין שבין:

1. **עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי**
בישראל

2. **ח"כ עאידה תומא-סלימאן**

3. **התנועה למען איכות השלטון בישראל**

4. **ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר וד"ר גיא לוריא**

5. **זזים – קהילה פועלת**

העותרים

-נגד-

1. **הליכוד – תנועה לאומית ליברלית**

2. **היועץ המשפטי לממשלה**

המשיבים

השלמת עיקרי טיעון

בהמשך לתמצית הטיעון שהוגשה אמש, מצורף מסמך זה המשלים ומרחיב קמעה את טיעוני המבקש להצטרף; שני המסמכים גם יחד מהווים את עיקרי טיעונו.

טוהר הבחירות – ערך עליון שתפקידה העליון של ועדת הבחירות להגן עליו

הקפדה על טוהר הבחירות וההבטחה השוויונית שלכל אזרח יהיה קול אחד בלבד היא נשמת אפה של הדמוקרטיה. אין לך עקרון יסוד של השיטה גדול מזה. עקרון יסוד זה גם עוגן חוקתית **במפורש** בחוק היסוד הראשון של המשפט הישראלי (חוק יסוד: הכנסת, סעיף 4), ועמד ביסודו של פסק הדין החוקתי הראשון של המשפט הישראלי שלאחרונה חגג יובל שנים (בג"צ 98/69 ברגמן נ' שר האוצר, פ"ד כג(1) 693 (1969)).

בד בבד עם חשיבותו העליונה של טוהר הבחירות עומדת גם חשיבות עליונה לאמון הציבור בטוהר הבחירות. אם בציבור לא יאמינו שהרוב הפרלמנטרי הושג בדרכים כשרות הרי שהוא לא יראה במוסדות השלטון כשליחיו ואלו יאבדו את הלגיטימיות שלהם. יתרה מכך, אם אין לציבור אמון בטוהר הליך הבחירות ממילא הוא יאבד את הרצון לעשות מאמץ ולהשתתף בהליך.

" הליך בחירות תקין ונאות, ללא שבב של כתם ורוב, הנו נשמת אפו של המשטר הדמוקרטי, המבטא באופן חופשי, הוגן ונכון את רצון הרוב. ניסיון פגיעה בהליך זה, תוך מגמה להשפיע בדרכי רמייה ותחבולה על תוצאות הבחירות, בין אם במטרה להטותן ובין אם במטרה להשפיע עליהן בכל דרך אחרת, פוגע באושיות המשטר ומחטיא את הרצון האמיתי של הרוב. לפיכך, התנהגות מעין זו מחייבת תגובה עונשית הולמת וחמורה, על-מנת לבער מן השורש את הנגע הקלוקל. תנאי בל יעבור לכל חברה חופשית הוא אמון מלא ומוחלט של הציבור, ללא כל תג וסייג, בתהליך הבחירה הדמוקרטי. ללא אמון זה תעמוד כל שיטת המשטר בספק. שומה עלינו אפוא לדאוג לכך, כי הציבור יהא סמוך ובטוח בטוהר הבחירות ובתוצאותיהן" (ע"פ (י-ם) 2245/01 מדינת ישראל נ' יוסף אלפנביין).

שיטת הפיקוח על טוהר הבחירות נשענת על פיקוח בידי נציגי המתמודדים

בכדי להבטיח את טוהר הבחירות ואת אמון הציבור בטוהר הבחירות, המחוקק הישראלי בחר בשיטת בחירות שלפיה לכל רשימת מתמודדים הזכות לפקח באופן בלתי אמצעי על טוהר הבחירות בכל אתר ואתר. העותרים בהליך זה נחרדים מהמחשבה שמלאכת הפיקוח תופקד בידי בעלי עניין פוליטיים, אך בכך הם חותרים תחת מושכלות היסוד של שיטת הפיקוח על טוהר הבחירות.

חוק הבחירות אינו מתבסס על ההנחה שטוהר המידות של נציגי השלטון המרכזי (מזכירי ועדות הקלפי) מובטח. כאשר המחוקק מגיע לקודש הקודשים של ההכרעה הדמוקרטית, הוא לא מסתפק באמון עיוור באף נציג של השלטון המרכזי – ממזכירי ועדות הקלפי ועד ליו"ר ועדת הבחירות המרכזית. המחוקק נמנע מלאפשר לנציגי מדינה לנהל ולפקח לבדם על טוהר הבחירות ובנה את כל מערך ניהול הבחירות, מן המסד ועד לטפחות, על הזדמנות לשותפות מלאה של כל נציגי רשימות המועמדים בכל הפרומים וההליכים בקיום הבחירות.

חברי ועדות הקלפי הם נציגי רשימות המועמדים חברי הועדות האזוריות, למעט היו"ר, הם נציגי הרשימות וחברי ועדת הבחירות המרכזית, למעט היו"ר הם נציגי הרשימות. כל רשימה שאינה מיוצגת בוועדת קלפי, ועדה אזורית או בוועדת הבחירות המרכזית, רשאית לשלוח משקיף שילווה את כל ההליכים הננקטים בפני הועדה (ראו סעיפים 19, 21, 16, ו-24(ד) לחוק הבחירות).

תכלית הצבתם של נציגי הועדות בקלפיות היא פיקוח ואת התכלית הזו יש להגשים

נציגי רשימות המועמדים נמצאים בוועדות כדי לפקח ועל כן כברירת מחדל מותר להם לבצע כל פעולת פיקוח למעט פעולות שנאסרו בחוק או שנאסרו בהוראת ועדת הבחירות המרכזית מהעילות התחומות הקבועות בחוק.

אין סמכות ואין הצדקה להטלת איסור בשימוש באמצעי פיקוח אם אלו אינם פוגעים בחשאיות ההצבעה (להבדיל מעצם ההצבעה שהיא חשופה ממילא), בחופשיות ההצבעה, בניהול היעיל של הליך ההצבעה או באיסור התעמולה בשטח הקלפי.

שימוש במצלמות הוא כלי פיקוח טריוויאלי בעידן הנוכחי והגבלתו דווקא בבחירות תפגע קשות באמון הציבור

בעידן שבו כמעט כל מכונת פחיות בקרן רחוב נהנית מהגנתה של מצלמת אבטחה, החלטה של ועדת הבחירות שדווקא ההליך הדמוקרטי לא זכאי ליהנות מהגנה בסיסית זו תפגע עמוקות באמון הציבור.

אכן, כשנחקק חוק הבחירות בשנת 1969, ניתן לשער כי הבוחר לא חש צורך בצילום וידאו מלא של כל הליך הבחירות בכל קלפי. אך אין דנים אפשר משאי אפשר. הבוחר של שנת 2019 מצפה שהגנת טוהר הבחירות תהלו את הסטנדרטים בתקופתו ולא תיפול מההגנה שלה זוכה כל מכולת שכונתית או סניף ביטוח לאומי. יתרה מכך, השינויים הטכנולוגיים לא מיטיבים רק עם אמצעי הפיקוח אלא גם עם אמצעי הרמייה. היכולת להדפיס בקלות רבה יחסית תעודות מזויפות ולתאם אינטרנטית פעילויות הטעיה לא יכולה להיוותר ללא התקדמות מקבילה של אמצעי הפיקוח בכלים הזמינים בתקופה.

איסור הפעלת צילום אבטחה בקלפיות יפגע אפוא ביכולת להגשים את תכלית החקיקה בפיקוח נציגי רשימות המועמדים על טוהר הבחירות.

פגיעה באמון הציבור

יתירה מכך: החלטה לאסור שימוש בכלי טריוויאלי המשמש בחופשיות בכל זירה אחרת, לרבות בפני שוטרים ומשרדי ממשלה, תפגע באמון הציבור. הדברים אמורים שבעתים נוכח עדויות שהתפרסמו בתקשורת אודות זיופי בחירות בהיקפים נרחבים – כאלו שכפי הנראה לא נטענו למשל בקנדה שבה הצילום אסור. אף שמדובר באירועים שטרם נחקרו עד תום והוכחו במישור הפלילי, עצם העובדה שבציבור חוששים שאירועים אלו התרחשו, מצדיק הפסת הדעה הציבורית באי מניעת זכות הפיקוח בכלים הרלוונטיים.

הציבור הרחב, שנקרא להצביע בפעם השנייה בתוך חצי שנה, תוהה מה טעם בהצבעה זו אם ממילא נעשים זיופים רבים ואין מושיע; מה טעם לטרוח ולבא לקלפי אם ממילא – כך פורסם – בקלפיות רבות בארץ מגרשים לעת-ערב את המשקיפים הלא רצויים ומוסיפים מאות פתקים לכאן או לכאן.

שמירה על הזכות החוקתית לחשאיות וחופשיות ההצבעה

לצד הצורך החיוני להבטיח תוצאות אמת בבחירות, על ועדת הבחירות להבטיח כי תישמר הזכות לחשאיות ההצבעה ולהיותה הצבעה חופשית. מדובר ללא ספק בערך חוקתי שגם הוא במדרגה עליונה. אלא שערך זה מושג באמצעות החשאיות על תוכן ההצבעה ולא באמצעות חשאיות עצם ההצבעה. לגישת המחוקק הישראלי יש להתמודד בכלים פליליים עם מי שמאיים על אזרחים

להימנע מהצבעה @ ולא באמצעות הטלת חיסיון על עצם ההצבעה. הלכה למעשה חשאיות על עצם ההצבעה ממילא אינה מתקיימת.

מבחינה משפטית, החוק מעניק במפורש לכל חבר ועדה או משקיף את הזכות לבדוק מי הצביע בבחירות והאם זיהויו התבצע כדין באופן אמין כדי למנוע הונאה.

מבחינה מעשית, כל מצביע תם-לב שמזדהה בתעודה האמתית שלו ממילא מתועד ברישומי המשקיפים וחברי ועדות הקלפי. מן המפורסמות שמפלגות מתקשרות לתומכים פוטנציאליים שלהם כדי לתהות מדוע טרם הצביעו. גם מבחינת החשש, שלא הוכח, שצילום עצם ההשתתפות בהצבעה מרתיע מצביעים, הרי שהזכות לצלם מחוץ לקלפיות, כפי שנוהגים כלי התקשורת כדבר שבשיגרה, ממילא כבר מאפשרת תיעוד מצולם של עצם ההשתתפות בבחירות.

צילום בידי משקיפים לא ישנו את (חוסר) האנונימיות של מי שמזדהה בתעודה אמתית שהרי הזיהוי באמצעות התעודה נרשם. תרומתה של נוכחות המצלמות לטובת טוהר הבחירות ואמון הציבור בהן גדולה לאין ערוך.

מצלמה כגורם מרתיע

הרתעת בוחרים כמובן אסורה ומהווה הפרה של החוק. אולם צילום המתרחש בוועדת הקלפי אינו תורם להרתעה יותר מצילום בתור לקלפי או מצילום של מי שנכנס. מי שירצה להלך אימים על מצביעים יוכל לעשות זאת גם מחוץ לקלפי. יש כלים חוקיים ופליליים להתמודד עמה. ככל שקיימת תופעה כזו והכלים הפליליים הקיימים כיום בחוק אינם מספקים כדי להתמודד עימה, הרי שעל המחוקק ועל ועדת הבחירות להתמודד עימה בכלים אחרים ורלוונטיים יותר.

מנגד, מצלמה יכולה לשמש גורם מרתיע נגד בריונות המופנית נגד משקיפים. כפי שפורסם בתקשורת (וכמובן הדברים נאמרים תחת הסתייגות שכן טרם הוכחו פלילית) – משקיפים 'לא רצויים' נתונים בקלפיות מסוימות ברחבי הארץ לאימים ובריונות, לבל יפריעו במלאכת הזיוף. נוכחותן של מצלמות תרתיע ותמנע זאת. תועלתן עצומה אפוא.

שאלת הפגיעה בפרטיות וההטרדה

העותרים 4 טוענים כי שימוש במצלמות באזור הקלפי מהווה פגיעה בפרטיות. ברור כי אזור הקלפי אינו רשות "היחיד" לצורך סעיף 2 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981. אזור מושבה של ועדת הקלפי איננו שונה מכל המתנה בקופת חולים, סניף ביטוח לאומי, או מקומות פומביים אחרים שאדם חולק עם הציבור הרחב, ועצם נוכחותו בהם גלויה לכל.

העותרים 4 טוענים כי מדובר ב"הטרדה אחרת" לפי חוק הגנת הפרטיות. פרשנות זו לחוק מופרזת לחלוטין ואינה מבוססת בדיון. את המונח יש לפרש נוכח הקשרו בחוק, ובפרט נוכח הרישא ל' (1) שעניינה "בילוש או התחקות אחרי אדם" – פעולות אשר במוקד שלהן עומד אדם ספציפי, ולא ציבור בלתי מסוים של אנשים. אין כל יסוד להקיש מכך כי **עצם** צילומו של אדם, כחלק מציבור אנשים בלתי מסוים העובר במתחם ציבורי, עולה כדי פגיעה בפרטיותו.

העותרים 4 מפנים לשתי אמרות אגב שיפוטיות שבכל הכבוד לחלוטין אינן קשורות לענייננו. בד"נ 9/83 בית הדין הצבאי לערעורים נ' ועקנין, פ"ד מב(3) 837, 851 (1988), נאמר כי איסור ההטרדה הוא מונח משלים למגוון שיטות לחשיפה מכוונת של ענייני הפרטיים של אדם, לרבות בדרך של מעקב גלוי. הנושא שנדון באותו עניין היה השקאת כלוא במי מלח כדי שיפלוט חבילות סמים שבלע. גם רע"פ 10462/03 הראר נ' מדינת ישראל, שבו מבקשים העותרים להיתלות, אינו רלוונטי לענייננו, שכן הוא עסק במסכת איומים אשר הופנתה כנגד מתלוננת ספציפית – וכנגדה בלבד. תקדימים אלו אינם רלוונטיים כלל לצילום כללי ומזדמן של כל אדם הנכנס למתחם כלשהו, בייחוד בעידן שבו המרחב הציבורי מרושת ממילא במצלמות אבטחה לרוב, ואמצעי הצילום הסלולריים נמצאים בכל כיס.

טיעון המשפט המשווה

הטענה הגורפת שנטענה בפני כבוד יו"ר הועדה, שלפיה "רוב המדינות הדמוקרטיות אינן מאפשרות צילום בתוך מתחמי הקלפי" הובאה ללא אסמכתא כלשהי. בקרב המדינות המעטות שנסקרו באופן סלקטיבי ניתן למצוא התייחסויות להגבלות על צילום תוכן ההצבעה בידי המצביעים עצמם, שכלל אינן רלוונטיות לסוגיה דנן, וגם איזכור למדינות שבחרו להטיל חיסיון על עצם ההצבעה, בניגוד גמור לגישת המחוקק הישראלי אשר מעדיף לפקח על טוהר הבחירות באמצעות זיהוי המצביעים בידי הנציגים בוועדות הקלפי.

כל עוד קיים בישראל לכל הפחות חשש מפגיעה בטוהר הבחירות, ושאינן במהלך פגיעה בחשאיות ההצבעה או בפרטיות המצביעים, אין משמעות רבה לעובדה שדמוקרטיה אחרות בחרו שלא לרשת את מתחמי הקלפי או שהיו שבחרו בהסדרים אחרים.

לדוגמה, במדינות הבאות לא קיים איסור בחוקים או בתקנות על צילום בתוך מתחמי הצבעה, כל עוד אין בצילום כדי לחשוף את תוכן הצבעתם של מצביעים: גרמניה (Federal Electoral Regulation (BWO), art. 56(6), צרפת (Electoral Code, art. R42-R71), בריטניה (Representation of the People Act 1983, s. 66), אירלנד (Electoral Act, 1963, s. 31); בלגיה (Electoral Act, 1923, s. 28), אוסטריה (Federal Presidential Election Act 1971), בלגיה (Electoral Code of Belgium), וקוריאה הדרומית (Public Officials Election Act, art. 161). קשה להלום, אם כן, את הטענה שלפיה "רוב המדינות הדמוקרטיות אינן מאפשרות צילום בתוך מתחמי הקלפי", כאשר מספר גדול של מדינות דמוקרטיות מהמעלה הראשונה, כפי שמנינו, מאפשרות צילום כאמור.

ד"ר אביעד בקשי, עו"ד

ב"כ פורום קהלת

היום, ו' באב תשע"ט, 7.8.2019.

